

A. Dobrynino, I. Čėsniėnė,
M. Dobryninos, V. Giedraičio,
R. Merkevičiaus monografijos
„Kriminalinės justicijos
suvokimas visuomenėje“
recenzija

VLADAS GAIDYS

Monografijos autoriai teisingai pažymi, kad „<...> kriminalinės justicijos problemos negali būti vien profesionalų ir politikų reikalas, kad efektyvi komunikacija su visuomenės nariais yra jos sėkmės garantas“ (p. 9), tokį ryšį būtent ir stiprina šis darbas, skirtas kriminalinės justicijos suvokimui visuomenėje. Tuo požiūriu monografija yra iš tiesų aktuali ir, nepaisant, kaip autoriai rašo, „rinkos prisotinimo“, čia atrandami nauji, įdomūs ir originalūs aspektai (galbūt pirmiausia kompleksinės empirikos įvedimas į šią tematiką).

Pažymėtina teorinė monografijos dalis. Čia autoriai demonstruoja puikų diskurso išmanymą: nuo antikos autorių, sociologijos klasikų (A. Comte, M. Weber, E. Durkheim) iki dabarties Vakarų tyrinėtojų. Atrodytų, kad čia paminėtos visos svarbiausios su kriminalinės justicijos suvokimu susietos idėjos. Įdomi yra istorinė šios tematikos apžvalga.

Malonu, kad autoriai nepiktinaudžiauja teisės disciplinų terminologija, specifine kalba ar įrodinėjimų stiliumi, o pasitelkia filosofinį ir sociologinį kalbėjimą ar argumentavimą, tuo požiūriu ypač malonu skaityti skyrius „Fundamentalūs kriminalinės justicijos principai“ ir „Filosofinis, sociologinis bei lingvistinis kriminalinės justicijos kontekstas“. Pabrėžtina šių skyrių lengva ir

elegantiška kalba. Svarbu yra tai, kad išsamiai panaudojami ir lietuvių mokslininkų darbai. Monografijos autoriai yra šios srities (kriminalinės justicijos sociologiniai aspektai) pagrindiniai mokslininkai Lietuvoje, ir ši monografija yra ankstesnių darbų tęsinys (pvz., A. Dobrynino „Virtuali nusikaltimų tikrovė“).

Monografija paremta gausia empirine medžiaga: reprezentatyvus Lietuvos gyventojų tyrimas, fokusuotos grupės, giluminiai pusiau struktūruoti interviu, masinių žiniasklaidos priemonių tyrimas. Gyventojų apklausos rezultatai rodo, kad dauguma nesutinka su teiginiu, kad Lietuvoje visi žmonės prieš įstatymą yra lygūs. Didelė dalis dėl aplink esančios neteisybės nori imtis tam tikrų veiksmų, daugeliui atrodo, kad nusikaltėliams skiriamos bausmės nėra teisingos. Dar labiau kelia nerimą duomenys, kad net du trečdaliai respondentų pirktų kontrabandinę prekę (cigaretes, alkoholį, maisto produktus, benzina ir kt.), jei jos kaina būtų mažesnė už legalios prekės kainą. Kita vertus, tyrimas parodė, kad gyventojai gana neblogai charakterizuoja kriminalinės justicijos pareigūnus (labiau yra pabrėžiama drąsa, profesionalumas, mandagumas).

Įdomi ir reikšminga yra Lietuvos masinių žiniasklaidos priemonių analizė kriminalinės justicijos tematikos pateikimo požiūriu (spausdintoms Lietuvos žiniasklaidos priemonėms tyrime atstovauja „Lietuvos rytas“, „Šiaulių kraštas“, „Pajūrio naujienos“), nagrinėjama publikacijų kiekio dinamika, publikacijų turinys. Autoriai analizuoja ir kur kas rečiau tyrimuose pasitaikantį objektą – TV reportažus (LNK, TV3, LRT televizija). Čia nagrinėjamas rodytų smurtinių vaizdų kiekis, dinamika, tematika pagal nusikaltimų rūšis.

Tyrimui metodinio kompleksiško pobūdį suteikia kokybiniai tyrimai (fokusuotos grupės bei pusiau struktūruoti interviu) trijose tikslinėse grupėse, kuriose buvo apklausiami ekspertai (teisėjai, prokurorai, mokslininkai), bendruomenių ir iniciatyvinių grupių atstovai bei gerai informuoti ir besidominys kriminalinės justicijos klausimais piliečiai (politikai, žurnalistai ir kt.).

Darbas yra išsamus, įdomus, naujas, tarpdisciplininis. Jis jau sulaukė ne tik mokslininkų, bet ir žurnalistų, politikų, praktikų, dirbančių kriminalinės justicijos srityje, dėmesio. Ši monografija – tai svarbus indėlis į kriminalinės justicijos sociologijos plėtotę ne tik Lietuvoje, bet ir tarptautiniu mastu.